

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

**Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М.
Машэрава»**

Гістарычны факультэт

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

**Комунальний вищий навчальний заклад
«Харківська академія неперервної освіти»**

Київський університет імені Бориса Грінченка

**Актуальні проблеми методики навчання
історії, правознавства та суспільствознавчих
дисциплін**

Випуск 9

Харків - 2017

3. Марцин В. С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / В. С. Марцин, Н. Г. Міценко, О. А. Даниленко та ін. – Л.: Ромус-Поліграф, 2002. – 128 с.
4. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с.
5. Філософія: підручник / О. П. Сидоренко, С. С. Корлюк, М. С. Філянін та ін.; за ред. О. П. Сидоренка. – К.: Знання, 2010. – 414 с.
6. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків: Право, 2009. – 208 с.
7. Синицына А. В. Філософія: учебное пособие для иностранных студентов / А. В. Синицына. – Львов: Новий Світ – 2000, 2014. – 352 с.
8. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / Г. С. Цехмістрова. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.
9. Чуйко В. Чотири методології філософії науки: особливості та сфери застосування / В. Чуйко // Філософська думка. – 2000. – № 1. – С. 3–26.

У статті проведено комплексний аналіз методології дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності Антимонопольного комітету України як органу оскарження у сфері публічних закупівель; розкрито роль і значення загально-філософських, загальнонаукових, формально-логічних та спеціально-юридичних методів пізнання відповідного об'єкта вивчення.

Ключові слова: методологія дослідження, адміністративно-правове регулювання, сфера публічних закупівель, Антимонопольний комітет України.

The article provides a comprehensive analysis of the methodology for investigating the administrative and legal regulation of the activities of the Antimonopoly committee of Ukraine as an appeals body in the field of public procurement; the role and importance of general philosophical, general scientific, formal-logical and special-legal methods of cognition of this subject of study are revealed.

Key words: research methodology, administrative and legal regulation, public procurement, Antimonopoly Committee of Ukraine.

УДК 378.011.33:34

Микитюк С.О., доцент кафедри
суспільно-правових дисциплін і
менеджменту освіти
Харківського національного
педагогічного університету імені
Г. С. Сковороди

ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Постановка проблеми. Реформування сучасної системи освіти неможливе без переосмислення змісту правової освіти. Ідея правової освіти полягає в тому, що людина має правовий статус і вступає в правові відносини з суспільством, а отже, має права і обов'язки. Одна з найгостріших людських потреб – бути захищеним у правовому плані – може бути реалізована завдяки правовій освіті та вихованню громадян. Це зумовлює необхідність всебічного роз'яснення прав і свобод громадян, основ правових актів, утвердження їх правових положень у свідомості громадян як переконань, принципів практичної дії.

Аналіз останніх досліджень. Витоки правової освіти, як свідчить проведене дослідження, дуже глибокі. До питань, пов'язаних зі значенням права, його ролі у суспільному житті, освіті звертались як українські громадські діячі, вчені, письменники (Ф. Прокопович, Я. Козельський, Г. Сковорода, М. Максимович, Т. Шевченко, М. Драгоманов), так і українські педагоги (М. Пирогов, С. Миропольський, К. Ушинський).

Слід зазначити, що громадські діячі того часу не вказували прямо на важливість і необхідність правової освіти, однак усі наведені факти мали велике значення для її подальшого становлення і розвитку. Так, всі вони сходились на думці, що особливе місце в державі

посідають закони, тому необхідно їх вивчати і усвідомлювати. Вони висловлювали справді прогресивні думки на той час, а саме: відстоювали «рівне для всіх» (чоловіків і жінок) право на освіту (Ф. Прокопович), рівність всіх людей перед природою і їх самобутністю (Д. Кантемир), за поширення освіти і необхідність застосовувати законодавство при вивченні права (Я. Козельський), висвітлювали безправне становище людей, їхнє прагнення до волі (Г. Сковорода), ідею виховання людини-громадянина, захисника справедливості (М. Максимович), що природні закони, природні права людини непідвладні свавіллю державної влади (Т. Шевченко), головним призначенням права повинно бути закріплення «прав людини і громадянина» (М. Драгоманов) [1, с. 55].

Вивчення педагогічної спадщини М. Пирогова, К. Ушинського, О. Острогорського, а також професорів, викладачів Харківського, Київського університетів другої половини ХІХ століття В. Стоюніна, П. Казанського, А. Загаровського свідчить, що вони більш ретельно звертали увагу на обґрунтування особливої ролі правової освіти в державотворенні, розробляли теоретичні засади викладання правових дисциплін і чіткі вимоги до їх змісту: міцне і систематичне засвоєння знань з вітчизняного і зарубіжного законодавства,

термінів і категорій права, напрямів і тенденцій розвитку публічного і приватного права; формування свідомого ставлення до правових знань, морально-правових норм і законів, а саме до застосування їх на практиці, зокрема вміння використовувати загальні категорії й поняття права, пояснювати їх значення, аналізувати конкретну юридичну ситуацію, оформляти юридичні папери; виховання особистості майбутнього фахівця. Сучасні науковці звертають увагу, що зміст освіти полягає у переданні підростаючими поколінням і засвоєнні ними соціального досвіду і культури, що чітко простежується у працях В.Бондаря, Н.Волкової, А.Кузьмінського, І.Лернера, В.Омеляненко, С.Пальчевського, М.Скаткіна, М.Фіцули та ін. Серед структурних частин змісту освіти вони виокремлюють такі, як: інформація, що підлягає засвоєнню, тобто перетворенню в знання; способи діяльності, досвід їх здійснення, зокрема, досвід відомих способів діяльності, втілених у загальнонавчальних і спеціальних уміннях і навичках учнів, котрі засвоїли цей досвід; досвід творчої діяльності, в результаті якої створюється об'єктивно чи суб'єктивно нове тощо [2, с. 267-269].

Сучасна демократизація і вдосконалення змісту правової освіти у процесі сучасних освітніх перетворень здійснюється через оновлення законодавства у сфері освіти. Так, прийняття нового Закону «Про освіту» закріпило, що

метою освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності [3].

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Компетентність – це готовність учня використовувати засвоєні знання, навчальні вміння та навички, а також способи діяльності в житті для рішення практичних і теоретичних задач [5]. Одними з таких важливих компетенцій у змісті правової освіти є громадянські та соціальні, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

Крім того, правові компетентності готують до всебічного розвитку особистості, є умовою формування правосвідомості громадянина. Тому основними компетентностями, які необхідно сформулювати під час викладання права є:

- уміння висловлювати власну позицію через внутрішнє розуміння загальних категорій права, своїх прав і обов'язків;
- формулювати визначення через загальну характеристику ознак

правових понять; побудова структурно-логічних схем;

- обговорення у групі правових понять, явищ, представлення власної позиції з необхідним обґрунтуванням, відтворення реальних правових ситуацій;

- уміння учнів працювати з джерелами юридичної інформації, аналізувати нормативно-правові акти, користуватись довідковою літературою, Інтернетом для самостійного пошуку інформації.

Формування правових поглядів повинно відбуватися на загальних правових знаннях та уявленнях про державу і право, про правові відносини між людьми, про конституційні права та обов'язки особистості. Важливо, щоб ці знання і уявлення правильно відображали певні правові норми і могли бути застосовані у реальному житті.

Здатність людини розуміти правила співжиття і вимоги законів та відповідним чином поводитися не є вродженою, вона формується під впливом спеціальних виховних заходів, є наслідком спілкування з іншими людьми, участі в різних видах діяльності.

Тому важливим є сприяти становленню активної позиції учнів щодо реалізації прав і свободи людини. Сформувати мотивацію та вміння, необхідні для відповідальної участі молоді в громадському житті. Створити умови для набуття учнями досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії.

Необхідним елементом змісту правової освіти є сукупність методів і прийомів, за допомогою яких формуються вміння й навички учнів у правовій сфері, тобто методики викладання права. Методи можуть бути різноманітними, проте всі вони дозволяють зрозуміти, як навчити сучасного учня орієнтуватися в правовому полі. Наприклад, одним з методів є Microlearning або малими кроками до великих результатів. Це практика «розбивання» великої мети на маленькі завдання. Її активно використовують як розробники ІТ-проектів, так і освітяни [4].

Барбара Оуклі, викладачка онлайн-курсу LearningHowtoLearn, каже, що мозок сприймає інформацію маленькими частинами (chunks), які потім формуються у велику картину. Закласти дійсно результативні chunks допоможуть принципи microlearning (мікронавчання). Щоб ефективно використовувати microlearning – розбивання матеріалу на «правильні» шматки, – необхідно розуміти структуру навчального процесу. У 2000 році дослідник освіти Баррі Циммерман (Barry J. Zimmerman) запропонував поділити навчальний процес на три фази:

1. Обмірковування заздалегідь (ForethoughtPhase) – мотивація та постановка мети. Ставимо собі два запитання: чому й навіщо потрібно це вивчити? Далі визначаємо бажані результати, коротко – та довгострокові цілі й складаємо план дій.

2. Виконання (PerformancePhase) – самоконтроль і самопоглядання. Самоконтроль означає постійну перевірку того як ти виконуєш завдання. До речі, варто зосереджуватися лише на важливих завданнях, адже надмірна увага до деталей перешкоджає навчальному процесу. Самопоглядання – це оцінювання власних успіхів впродовж виконання завдань. Вчити, перевіряти вчити далі, знову перевіряти – так проходить фаза виконання.

3. Самооцінювання (Self-reflectionPhase) - оцінка та висновки. Існують чотири основні способи оцінювання:

- Порівняння власних результатів із загальноприйнятими стандартами(перевірка майстерності).

- Порівняння власних поточних результатів із власними попередніми результатами.

- Порівняння власних результатів із результатами інших людей.

Оцінка виконання своєї ролі в команді.

Ступінь задоволення власними результатами впливає на мотивацію та постановку наступної мети. Так навчальний процес замикається в цикл [4].

Джерела та література

1.

Микитюк С.О. Організаційно-педагогічні умови викладання правових дисциплін у вищих навчальних закладах України (друга половина XIX – початок XX століття): автореферат дис. На здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 – загальна

Для успішного навчання потрібно підтримувати всі три фази навчального процесу. Відповідно, найкращий chunk (шматок інформації) – це коротка завершена думка, після якої пропонується кілька запитань. Запитання підтримують всі три фази навчального процесу: вони працюють і як орієнтир на початку, і як спосіб перевірити себе в процесі, і як можливість оцінити власні успіхи наприкінці. Це і є *microlearning* – навчання невеликими але повноцінними кроками.

Висновки. Таким чином, оновлення змісту правової освіти у процесі сучасних освітніх перетворень, по-перше, здійснюється через прийняття нового законодавства у сфері освіти (Закон України «Про освіту»); по-друге, відбувається з метою всебічного розвитку, виховання і соціалізації особистості через формування основних компетентностей. По-третє, реалізується за допомогою сучасних методів викладання, що дають змогу сприяти становленню активної позиції учнів, сформувавши мотивацію та вміння, створити умови для набуття учнями досвіду громадянської дії.

педагогіка та історія педагогіки / Микитюк Світлана Олегівна; ХНПУ імені Г.С.Сковороди. – Х., 2007. – 22 с.

2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія: підруч. для студ. / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – К.:

Либідь, 1998. – 558 с. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»).

3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017. № 2145-19 – [Електронний ресурс]. Режим доступу - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

4. Microlearning – Малими кроками до великих результатів. – [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://blog.ed-era.com/microlearning-malimi-krokami-do-vielikikh-riezultativ/>.

5. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. Вид 2-е, перероб., доп. / Наталія Павлівна Волкова. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.

6. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі: монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.]; Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельниць.: Вид-во С. В. Карпук, 2008. – 284 с.

7. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство: електрон. наук. вид. – 2015. – № 1 (4). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>

У статті розглядаються аспекти змісту правової освіти у процесі сучасних освітніх перетворень. На основі аналізу історико-педагогічної, правової літератури автором визначено основні складові змісту правової освіти у процесі сучасних освітніх перетворень. Доводиться необхідність розробки оновлених компетентностей у правовій освіті і необхідність впровадження сучасних методик викладання права.

Ключові слова: правова освіта, зміст правової освіти, компетентності, методики викладання права, мікронавчання.

The article considers some aspects of content of legal education in the process of modern educational transformations. The author has defined the main components of content of legal education in the process of modern educational transformations. The necessity of development of new competencies of legal law and the introduction of improved new methods of teaching law is also being proved.

Key words: legal education, content of legal education, competencies, methods of teaching law, microlearning.

УДК 372.834 (371.315.6)

Рябовол Л.Т., доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права Центральноукраїнського державного педагогічного